

“The Promise of Mediation”

door: R.A.Baruch Bush en J.P. Folger,
uitgever Jossey-Bass, ISBN 0-7879-7483-8.

Trefwoorden: transformatieve mediation, empowerment, erkennen.

Vorig jaar is een herziene uitgave van “The Promise of Mediation” van Bush en Folger verschenen. Voor wie zich wil verdiepen in transformatieve mediation een “aanrader”¹.

Transformatieve mediation is één van de methodes van mediation. Na lezing van de beschrijving en uitleg van een aantal methodes is duidelijk dat de modellen en de daarbij behorende visies sterk van elkaar verschillen. De schrijvers leiden hun eigen visie in met het advies na te denken en vragen te stellen. Bijvoorbeeld over de vraag wat mediation is. Over de vraag wat met mediation te bereiken is. Wat de essentie van het handelen van de mediator is. Waarvoor zet ik mij in? Wat is mijn werkwijze? Welk mensbeeld heb ik? Hoe kijk ik tegen een conflict aan? Wil ik dat in de diverse behoeftes van de deelnemers wordt voorzien of dat de lijdensdruk wordt verminderd? Wil ik een rechtvaardige oplossing voor alle deelnemers?

Een visie op mediation is van belang bij voorlichting aan de deelnemers, of bij intervisie tussen bemiddelaars of bij resultaatsmeting. Een probleemoplossende mediator heeft het beoogde doel niet bereikt als de cliënten hun probleem niet hebben opgelost. De inspanning bij de bemiddeling kun je meten als je weet wat je met die bemiddeling beoogd hebt. Als je weet waartoe je medieert, weet je ook op welke punten bijsturing nodig is.

De gangbare methodiek in de VS en ook in Nederland, is de “probleemoplossende” methode. De schrijvers stellen vast dat mediation gewoonlijk wordt afgezet tegen de “strijd”, een strijd die dikwijls bij de rechter wordt uitgevochten. Mediation is in dat geval een goed alternatief voor de strijd. Zelden wordt de vraag gesteld welke maatschappelijke en individuele voordelen mediation zelf kan hebben. De schrijvers stellen zich deze vragen wel. Ze hebben filosofische vragen en praktische richtlijnen in één boek verwerkt.

De schrijvers wijzen kort op het failliet van de geïndividualiseerde maatschappij. Zij vinden dat er op moreel en sociaal terrein een nieuwe weg ingeslagen moet worden. Ze zijn een maatschappij toegedaan die zich laat leiden door het relationele en interactieve concept. Wij hebben in het nabije verleden grote voordelen behaald met de toenemende individualisering. Het is mogelijk om nu verder te gaan en deze te integreren met een toenemende *sociale* bewustwording. Een besef dat wij, zelfs in het conflict, met elkaar verbonden zijn en elkaar nodig hebben om het leven verder te leven.

De invloed van de joodse filosoof Levinas (1906-1995) lijkt groot. Levinas’ denken werd bepaald door de gruwelen van de vorige eeuw; het Hitler- en het Stalinregime, Hiroshima, de Goelag, Auschwitz en Cambodja. Is er nog een zinvol leven mogelijk na deze gruwelen? Levinas wijst in zijn werk op het belang van de ontmoeting met de *ander*. Hij pleit voor het gezien worden door de *ander*. De *ander* die een onontkoombaar appel op mij doet. Als de *ander* mij aanziet, zegt hij tot mij: “Jij bent geen moordenaar”. Ik word verantwoordelijk voor zijn leven en zijn welzijn. Toen ik zijn blik ontweek, kon ik hem ‘uit de hoogte’, hautain, behandelen en hem voor mijn doeleinden gebruiken. Nu de *ander* mij heeft aangezien, geeft hij mij op een heel andere wijze aan dat ik naar hem moet omzien en hem moet ontzien, zo

¹ Zie ook “Transformatieve mediation” van H.C.M. Prein in Handboek Mediation, 3^e geheel herziene druk, SDU Uitgevers, pagina 205 t/m 213.

meent Levinas. Bij de mediation kan deze visie op relaties en het relationele verkeer tussen mensen worden uitgedragen.

Schrijvers zijn van mening dat conflictinterventie niet neutraal is. Je bemiddelt niet zo maar! Aan conflictinterventie ligt altijd een politiek of sociaal uitgangspunt ten grondslag. Bij de meeste mediationmodellen liggen de doelen in de oplossing van het conflict of de bescherming van de zwakke deelnemer tegen de gevolgen van de conflictescalatie. Het grootste voordeel van de transformatieve mediation is de transformatie van het conflict, van een negatieve, destructieve naar een positieve, constructieve interactie.

Ieder die mediation aanbiedt of propageert kan zich afvragen welke doelen met bemiddeling beoogd worden. De oplossing van het conflict, een redelijke afspraak of het resultaat van onderhandelen met geven en nemen? De schrijvers zijn zeer pragmatisch. De bemiddelaar moet beoordelen wat het belangrijkste en wat haalbaar voor de deelnemers is. Ditkwijls is een andere manier van communiceren een haalbaar doel. Het is te moeilijk, zo niet onmogelijk, om alle doelen te willen behalen.

De kwaliteit van de interacties transformeren, dat is de belofte van transformatieve mediation! De mens is een sociaal dier. Zelfs al wordt er aan de eisen van de mens voldaan, hij heeft behoefte aan een positieve communicatie met de ander. Vervulde behoeftes, verminderd lijden en gevoel van rechtvaardigheid zorgen dat mensen beter af zijn. Als de negatieve communicatie niet wijzigt, kunnen opgeloste problemen snel door nieuwe worden vervangen

Het conflict is een proces dat mensen van zich zelf vervreemdt, het gevoel van verbondenheid met zich zelf en met de ander doet verdwijnen en de communicatie verstoort. Een conflict heeft de kracht om het zelfbeeld en dat van anderen aan te tasten. Terwijl de mens nu juist zijn identiteit ontleent aan zijn zelfbeeld en het beeld van de ander. Als de mens wordt uitgedaagd dan komt hij in een spiraal van elkaar versterkende zwakheid en egocentrisme terecht. Daarom zijn *empowerment* en *erkenning* de sleutelwoorden in transformatieve mediation.

“Empowerment” vertaal ik als actie, in een *werkwoord*. De ene stimuleert of moedigt de ander aan om het leven in eigen hand te nemen. De ene boort bij de ander aan wat de ander in zich heeft. Het resultaat moet je ervaren, voelen! Er ontstaat (zelf)vertrouwen, de controle over het eigen leven wordt hervonden. Empowerment betekent volgens Bush en Folger, dat de deelnemers in een bemiddeling in staat gesteld worden om zelf de onderwerpen van het gesprek vast te stellen en om hun eigen oplossingen te zoeken. Als in de bemiddeling iedere deelnemer in staat is om voor zich zelf en aan de ander duidelijk te maken wat er tussen hen aan de hand is en hoe elk zijn rol ziet, en de mogelijkheid heeft om zich zo te uiten, dan legt dit de basis om uit de defensieve rol te treden en eigen beslissingen te maken.

Een volgende stap is “erkennen”. Erkennen betekent dat de deelnemers de kans wordt geboden om het standpunt van de ander te horen en te begrijpen. Het is een intern proces van bewustwording dat de ander zijn gerechtvaardigde wensen en verlangen heeft. Dit hoeft niet altijd tot overeenstemming te leiden. Het pad naar een overeenstemming of een oplossing kan worden gebaad, dit is een secundair effect. Transformatieve mediation kiest primair voor een andere communicatie.

Empowerment en erkenning zijn sleutels om deuren te openen. Niet persé van de deur waarachter de oplossing ligt. De uitkomst van de mediation ligt in handen van de deelnemers,

niet van de bemiddelaar. Het zijn de deelnemers die kiezen waarover en hoe zij met elkaar spreken. Zij gaan de beslissingen nemen.

Deze visies hebben consequenties voor de praktijk. Aan de bemiddelingstafel worden emoties niet geschuwd. Emoties zijn belangrijke aanwijzers hoe het zelfbeeld en dat van de ander is aangevallen. Zo zijn inhoud en proces niet te scheiden. Deze grootheden kun je vergelijken met de wijze waarop een maaltijd wordt bereid en hoe een maaltijd smaakt. Er ligt immers een beslissing aan ten grondslag dat een deelnemer en hoe een deelnemer zijn emoties toont. De mediator zal de emotionele expressie niet ontmoedigen.

Kenmerkende interventies bij transformatieve mediation zijn *intensief luisteren, bewuste stiltes, reflecteren/spiegelen, samenvatten* en *uitnodigen*. het. Kenmerkend voor een transformatieve mediator is zijn bescheiden gedrag. Hij is niet sturend en hij haalt de beslissing niet bij de deelnemers weg. De reflectie zal altijd op de inhoud en op de emotie zijn gericht. De bemiddelaar brengt zijn interventie gewoonlijk in een wat vragende vorm naar voren zodat de deelnemer als het ware uitgenodigd wordt om een correctie aan te brengen. De bemiddelaar staat toe dat de deelnemers een periode ongestoord met elkaar discussiëren. De bemiddelaar vat de onderwerpen, waarover de deelnemers hebben gediscussieerd, de geuite gevoelens en hun gezichtspunten samen. De bemiddelaar laat naar voren komen op welke punten er verschil van mening is en op welke punten de deelnemers overeen stemmen. Bij emotionele uitbarstingen zal de bemiddelaar niet ingrijpen.

Alleen kennis over transformatieve mediation is niet voldoende. Dat je transformatieve mediation moet beoefenen om echt te begrijpen welke voordelen aan deze methode verbonden zijn is duidelijk. Maar vergeet dan niet eerst na te denken waarom je bemiddelt!

De schrijvers zijn verbonden aan het Institute for the Study of Conflict Transformation www.transformativemediation.org in Noord Dakota (USA).

Simone van der Sijs
advocaat en familiemediator
te Baarn